

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Збірник матеріалів

**XXVII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

20 лютого 2025 року

Київ 2025

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2025. 385 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 7 від 26.02.2025)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, доктор політичних наук, професор;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 20 лютого 2025 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

2. Державна архівна служба України: офіційний веб-портал. URL: <https://archives.gov.ua/ua/>

3. Приходько Л.Ф. Збереження цифрової культурної спадщини – імператив XXI століття (за документами ЮНЕСКО і Європейського Союзу). Архіви України. 2019. № 2. С. 67–92. URL: <http://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/57/24>.

4. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінет Міністрів України від 15.05.13 р. № 386-р. Урядовий кур'єр. 13.06.2013 р., № 105. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#Text>.

Кудлай В'ячеслав,
кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
завідувач кафедри інформаційної діяльності
Маріупольський державний університет

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ГРОМАДАХ: РОЛЬ УНІВЕРСИТЕТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ

У сучасних умовах цифрова компетентність виступає ключовою складовою суспільного розвитку, адже доступ до інформаційно-комунікаційних технологій та вміння ними користуватися суттєво впливають на можливості громад у сфері освіти, зайнятості, громадської активності й соціальної інтеграції. Для українського суспільства це питання набуває особливого значення в контексті реінтеграції тимчасово переміщених осіб і формування нових зв'язків у громадах, які розпорошені внаслідок воєнних дій та вимушеної міграції.

Після окупації Маріуполя РФ велика частина мешканців міста опинилася в різних регіонах України та за її межами, що вимагало створення нових моделей комунікації та підтримки з боку державних інституцій, освітніх закладів та громадських організацій. У цьому процесі особливу місію виконує Маріупольський державний університет (далі МДУ), тимчасово переміщений до Києва, який у статусі «університету моделі Civic University» покликаний забезпечувати не лише академічні функції, а й активно взаємодіяти з місцевими й віддаленими громадами, сприяючи їхній цифровій та інформаційній грамотності [1].

Сучасні громадяни дедалі частіше покладаються на онлайн-ресурси для пошуку інформації про соціальну підтримку, освітні можливості, медичні послуги. У розпорошених

громадах (зокрема маріупольській діаспорі) це набуває ще більшої важливості, адже своєчасний доступ до новин, контактів державних органів і благодійних фондів впливає на якість життя й процес відновлення після вимушеного переселення.

Володіння цифровими навичками полегшує пошук роботи, дистанційне навчання, ведення бізнесу онлайн, що може бути особливо корисним для внутрішньо переміщених осіб, які, втративши колишні соціальні та професійні зв'язки, мусять швидко адаптуватися до нових реалій.

Цифрова грамотність, включно з навичками спілкування в соціальних мережах, використання сервісів відеоконференцій, дає змогу підсилювати комунікацію між представниками громади, які опинилися в різних країнах світу. Завдяки цьому зберігаються родинні, культурні й професійні зв'язки, що врешті-решт сприяє колективній ідентичності та єдності громади.

Концепція «Civic University» (громадсько-орієнтований університет) передбачає, що заклад вищої освіти не обмежується виконанням лише освітніх і наукових функцій, а є активним учасником суспільного розвитку. Згідно з цією моделлю, університет: здійснює просвітницьку діяльність серед різних верств населення, включно з дорослими, людьми літнього віку, тимчасово переміщеними особами; сприяє розвитку громад через реалізацію соціальних проєктів, допомогу в розбудові локальних ініціатив, формування волонтерських рухів; стає платформою для діалогу й формування політик, що спрямовані на вирішення нагальних проблем громади (у тому числі цифрової нерівності).

МДУ пропонує адаптивні навчальні курси з основ комп'ютерної грамотності, роботи з онлайн-ресурсами, безпечного користування Інтернетом. Такі програми орієнтовані не лише на студентів, а й на дорослих і пенсіонерів, які потребують базових або розширених знань з інформаційних технологій.

Університет ініціює проведення регулярних вебінарів, онлайн-зустрічей, інтерактивних консультацій для маріупольців, які опинилися за кордоном. Це забезпечує: навчання основам цифрової взаємодії (електронний документообіг, відеоконференції, використання соціальних мереж); надання інформації про державні сервіси, програми допомоги українським біженцям та можливості повернення; пошук партнерів серед міжнародних університетів і громадських організацій для розширення ресурсів та обміну досвідом.

За підтримки ЄС (проєкт EduSpace) на базі наукової бібліотеки МДУ організовано цифровий хаб, де відвідувачі отримують вільний доступ до комп'ютерів, Інтернету, навчальних матеріалів і технологій конференц-зв'язку [2]. Простір наукової бібліотеки сприяє навчанню базовим цифровим навичкам і підтримці громадян, які втратили доступ до

цифрових інструментів через переїзд. Це осередок зустрічей та комунікації між внутрішньо переміщеними особами, зокрема, всі бажаючі можуть підвищити рівень володіння англійською мовою для безбар'єрної комунікації в глобалізованому світі завдяки щотижневим засіданням Speaking Club центру Window on America Mariupol [3].

У МДУ активно працює Civic Center, що виконує роль місця для обговорення та реалізації спільних проєктів, присвячених відбудові Маріуполя. У травні 2023 року під час стратегічних сесій, присвячених розвитку нашого університету, з'явилася ідея створення власного Civic Center як програмадського осередку, що забезпечуватиме реалізацію третьої місії (програмадської поряд з місією освітньою та науковою). Завдяки міжнародному досвіду й високому професійному рівню фахівців нашого закладу, Civic Center ефективно допомагає місцевій спільноті. Civic Center відчиняє двері для людей будь-якого віку та з різними запитам: тут можна вивчати іноземні мови, опановувати сучасні інформаційні технології, отримувати психологічну й правову допомогу, підвищувати або підтверджувати професійну кваліфікацію. Це осередок, що об'єднує людей і створює простір для нових знайомств, взаємодії та співробітництва, які згодом можуть стати міцним фундаментом для подальшого зростання й досягнень.

Університет розбудовує спільні ініціативи з організаціями, що спеціалізуються на цифровій грамотності (провайдери онлайн-курсів, IT-компанії, бібліотеки). Така кооперація дає змогу розширити географію впливу й урізноманітнити формати навчання.

Старше покоління може сумніватися у власних можливостях опанувати нові технології, а молодь – не завжди розуміє, де саме застосовувати такі навички в нових умовах [4]. Це вимагає адаптації програми навчання, врахування потреб і рівня підготовки різних категорій учасників.

Під час війни та в поствоєнний період особливо важливо навчати громадян інформаційній безпеці, кібергігієні, умінню розпізнавати фейки та пропаганду, зокрема, пропонуючи апробовані матеріали платформи «Дія. Цифрова освіта» [5].

Для успішної реалізації ідей Civic University необхідні довгострокові моделі фінансування, організаційна підтримка від держави і стабільний інтерес громади до співпраці з університетом. Залучення міжнародних фондів та участь у грантових програмах може стати додатковим джерелом ресурсів.

Розвиток цифрових компетентностей у громадах є вирішальним фактором для відновлення й соціально-економічного розвитку України в умовах війни та повоєнної відбудови. Маріупольський державний університет, тимчасово розміщений у місті Києві, демонструє приклад Civic University, що інтегрує академічну освіту з суспільною практикою й адресною допомогою для маріупольської громади, розпорошеної по всій країні й за її

межами. Така модель доводить, що університет може бути не лише місцем отримання знань і дипломів, а й рушійною силою консолідації громади, формування нових соціальних зв'язків та набуття корисних цифрових навичок.

Подальший успіх у цифровій освіті залежатиме від системної співпраці між університетами, державними структурами, громадськими організаціями та міжнародними партнерами. Спільні зусилля у підготовці й реалізації програм із цифрової грамотності допоможуть відновити єдність і сприятимуть стабільній реінтеграції наших громадян, що постраждали від агресії РФ. Університети, як центри знань і суспільної відповідальності, можуть і повинні відігравати ключову роль у цьому процесі..

Література

1. Стратегія розвитку Маріупольського державного університету на 2021-2025 роки. URL: <https://mu.edu.ua/strategy>. (дата звернення: 30.12.2024).
2. EduSpace: відкритий освітній простір для студентів і громади міста Маріуполь. URL: <https://eduspace.mu.edu.ua/>. (дата звернення: 30.12.2024).
3. Window on America Mariupol: сторінка Facebook. URL: <https://www.facebook.com/ac.mariupol/> (дата звернення: 30.12.2024).
4. Кудлай В. Цифрова грамотність особистості в контексті розвитку інформаційного суспільства. *Вісник Маріупольського державного університету. Сер.: Філософія, культурологія, соціологія.* Вип. 10. 2015. С. 97-104. URL: <https://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/4240>. (дата звернення: 30.12.2024).
5. Дія. Цифрова освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/> (дата звернення: 30.12.2024).

Петрова Ірина,
кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри інформаційної діяльності
Маріупольський державний університет

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Тридцять років потому, із затвердженням навчального плану нової спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» розпочато підготовку у закладах вищої освіти фахівців-документознавців. Новий фах швидко набуває популярності серед абітурієнтів. Відкриття спеціальності наприкінці 1990-х років у низці українських закладів вищої освіти актуалізує питання розвитку документознавчої професіології, чіткого опису